

GAZETA MATEMATICĂ

SERIA B

PUBLICAȚIE LUNARĂ PENTRU TINERET

Fondată în anul 1895

Anul CXX nr. 9

septembrie 2014

ANIVERSĂRI

GAZETA MATEMATICĂ – 120 DE ANI DE APARIȚIE NEÎNTRERUPTĂ

DOREL I. DUCA¹⁾ și MIRCEA TRIFU²⁾

Gazeta Matematică aniversează la 15 septembrie 2015, 120 de ani de apariție neîntreruptă. Dacă rostul etic al istoriei este de a trage concluzii pentru viitor din ceea ce s-a întâmplat (s-a realizat sau nu s-a realizat) în trecut, atunci istoria Gazetei Matematice este un excelent exemplu în acest sens.

Apariția Gazetei Matematice

Să ne întoarcem în urmă cu aproape 121 de ani, mai exact în ziua de 4 octombrie 1894, în unul din birourile centrale ale Serviciului pentru construcția liniei ferate Fetești-Cernavodă de sub conducerea ing. *Anghel Saligny*, situat pe str. Manea Brutaru, nr.14, din București (astăzi, str. General Budișteanu). Tinerii ingineri *Victor Balaban*, *Vasile Cristescu*, *Ion Ionescu*, *Mihail Roco* și *Ioan Zottu* – toți absolvenți eminenti ai Școlii Naționale de Poduri și Șosele din București – discută despre rezultatele foarte slabe obținute de candidații la concursul de admitere de la școala pe care ei o terminaseră nu cu mult timp în urmă. La concurs, *Ion Ionescu* absolvent, șef de promoție chiar în acel an, a fost invitat să participe ca supravegheător. Rezultatele obținute, coroborate cu prevederile Regulamentului Școlii, puteau provoca situații nedorite printre elevii anului I. În Regulament se prevedea ca primii 30 de elevi români din toți anii de studiu, luați în ordinea descrescândă a mediilor, să fie admiși la internatul școlii și să poarte uniformă. Primul „la clasificație“ din fiecare an era desemnat șeful clasei și avea gradul de sergent (în anul terminal, acesta devenea sergent major). În anul 1894, în urma examenului de admitere, elevul cu cea mai mare medie (de 15,50)

¹⁾Prof. univ. emerit dr., Facultatea de Matematică și Informatică, Universitatea „Babeș-Bolyai“, Cluj-Napoca, e-mail dduca@math.ubbcluj.ro; dorelduca@yahoo.com

²⁾Prof., București, e-mail mtrifu05@yahoo.com

se situa abia pe locul 35 în tabelul de clasificare generală. Exista, deci, amenințarea – nemaîntâlnită până atunci – ca anul întâi să nu aibă niciun elev intern și deci să nu aibă sergent! Întâmplarea face ca, în acel an, printre primii 35 elevi să existe 5 elevi care nu erau români, și în felul acesta, anul întâi a putut avea sergentul său!

„Acest rezultat dezastruos nu se mai ivise înainte, și de aceea pe noi, foști elevi ai acestei Școale, nu ne-a lăsat indiferenți, și am început să discutăm asupra cauzelor care au provocat asemenea rezultat, și pentru ce se obțineau rezultate mai bune înainte.“ – spunea peste ani ing. Ion Ionescu. Atunci când Cristescu și Ionescu recunosc că s-au pregătit din reviste străine, Zottu vine cu întrebarea „... de ce lucrăm din reviste străine și nu căutăm să scoatem una de matematici românească, de care să profite elevii liceelor noastre?“ Se ajunge la concluzia că: „...o revistă nu ar fi greu de făcut, dar este greu de întreținut ... și ca probă e revista „Recreații științifice“ din Iași,... care nu s-a putut menține“. Discuțiile au continuat și în zilele următoare; se ajunge la concluzia că pentru a menține o revistă trebuie bani. De aceea se ia hotărârea „... să căutăm zece persoane care să vrea să dea sumele necesare pentru apariția revistei în primul an, iar toate veniturile aceluia an să se capitalizeze pentru a se garanta publicarea în anii următori, când unul sau mai mulți din cei zece nu ar voi să mai dea sumele necesare...“ La una din întâlniri – istoria nu a păstrat coordonatele zilei – V. Balaban propune – și ceilalți acceptă - ca revista să se numească *Gazeta Matematică*. Încetul cu încetul sunt găsiți încă cinci (în ordinea în care au fost cooptați în redacție): ing. *Emanoil Davidescu* (iunie 1895), ing. *Mauriciu Kinbaun* (iunie 1895), ing. *Nicolae Niculescu* (iulie 1895), ing. *Tancred Constantinescu* (iulie 1895), ing. mat. *Andrei G. Ioachimescu* (august 1895). Așadar *Gazeta Matematică* poate începe; se hotărăște ca *Vasile Cristescu* să aibă grija „Redacțiunii“, *Ion Zottu* să aibă grija „Administrației și a casei“, iar *Mihail Rocco* să facă „Introducerea“ care urma să se pună în prima pagină din primul număr al revistei. Acesta urma să apară la 15 septembrie 1895, odată cu deschiderea cursurilor liceelor din țară. „*Chestia apariției a fost studiată din vreme în toate amănuntele și sub toate fețele, așa cum se studiază proiectul ingineresc al unei lucrări care trebuia să dureze*“, spunea mai târziu matematicianul *Gheorghe Tițeica*. Când totul părea că merge bine, apare o nenorocire: la finele lunii august, *Victor Balaban* se îmbolnăvește grav. Se hotărăște să se continue cu nouă redactori, dar cu puțin timp înainte de apariția primului număr d-șoara *Constanța Pompilian* (viitoarea doamnă *Zossima*), licențiată în matematici la București și Paris, își exprimă dorința de a fi în redacție.

La 14 septembrie 1895, are loc, în prezența regelui *Carol I* și a oficialităților, inaugurarea podului de la Cernavodă – o construcție monumentală, având încorporată în ea sută la sută inteligență românească.

La 15 septembrie 1895, apare primul număr al *Gazetei Matematice*. Proportia de inteligență românească încorporată în ea a fost tot sută la sută;

au lipsit oficialitățile, mulțimea și aplauzele. Pe coperta primului număr al Gazetei Matematice scrie (liniile verticale arată trecerea la rând nou):

GAZETA MATEMATICĂ || Apare o data pe luna ||
ANUL I. || Numarul 1, septembrie 1895 || SUMARUL
|| 1. Introducere || 2. Suprafața și volumul produs prin rotația || unui cerc sau poligon regulat ce se învârteste în jurul unei drepte oarecare din || planul său ... *A.G. Ioachimescu* || 3. O chestiune de dobândă ... *I. Ionescu* || 4. Maximul și minimul fracțiunii $((ax^2 + bx + c)/(a'x^2 + b'x + c'))$... *V. Cristescu* || 5. Teorema lui Pitagora ... *I. Ionescu* || 6. Probleme propuse || Abonamentul 6 lei pe an || București || Lito-tipografia „Populară“ Pasagiul Român, No. 12.

GAZETA MATEMATICĂ
APARE O DATA PE LUNA

ANUL I.

NUMARUL 1. SEPTEMBRIE 1895.

SUMARUL

1. Introducere
2. Suprafața și volumul produs prin rotația unui cerc sau poligon regulat ce se învârteste în jurul unei drepte oarecare din planul său. *A. G. Ioachimescu*
3. O chestiune de dobândă *I. Ionescu*
4. Maximul și minimul fracțiunii $\frac{ax^2+bx+c}{a'x^2+b'x+c}$ *V. Cristescu*
5. Teorema lui Pitagora. *I. Ionescu*
6. Probleme propuse.

ABONAMENTUL 6 LEI PE AN.

BUCUREȘTI

LITO-TIPOGRAFIA „POPULARĂ“ PASAGIUL ROMÂN, No. 12

În fruntea acestui prim număr s-a publicat o introducere, în care era înscris scopul revistei. Scopul practic al revistei, a figurat multă vreme în titlul complet al revistei: GAZETA MATEMATICĂ || Foaie lunară de Matematici elementare și speciale pentru uzul școalelor secundare, speciale și superioare. Este dată și componența Redacției: *T. Constantinescu, V. Cristescu, E. Davidescu, A. G. Ioachimescu, I. Ionescu, M. Kinbaun, N. Niculescu, C. Pompilian (Zossima), M. Roco, I. Zottu*. După cum se vede, numele lui *V. Balaban* – nașul revistei – nu apare; oare de ce această omisiune?. (*V. Balaban* s-a stins din viață, la 25 de ani, la o săptămână de la apariția primului număr al Gazetei, împlinindu-se parcă credința românească conform căreia tot ce e durabil cere o viață de om).

Așadar, la primul număr al Gazetei Matematice s-a lucrat aproape un an de zile, și când te gândești că are doar 16 pagini! Bani necesari pentru tipărirea revistei au fost luați din cotizații (300 de lei aur - taxa de înscriere și 155 de lei aur – cotizația anuală). Lipsa banilor i-a determinat pe redactorii revistei să caute cea mai ieftină tipografie; aceasta, Litotipografia „Populară“ din București, Pasajul Român, nr. 12, nu avea toate semnele matematice. Atunci s-a recurs la a le ciopli din lemn, cu briceagul!

Gazeta Matematică a pornit la drum sub deviza lansată de *I. Ionescu*: „entuziasm, armonie, muncă dezinteresată, sacrificii continue“.

Am prezentat aceste detalii pentru a se vedea cu câtă minuțiozitate a fost pregătit acest „fenomen“, Gazeta Matematică. Profesorul *G. Țițeica* spunea „Pornită cu chibzuială, îndrumată cu stăruință, energie și jertfă, „Gazeta Matematică“ a fost, este și rămâne un factor de căpetenie al culturii matematice în țara noastră“.

Gazeta Matematică în perioada 1895-1948

Entuziasmul neobișnuit cu care lucrau corespondenții a făcut ca în jurul Gazetei Matematice să se formeze un mediu și o atmosferă de muncă serioasă. La acestea se adaugă o întâmplare fericită: crearea, prin reforma

învățământului făcută de către *Spiru Haret*, a secției reale a liceului, pe lângă secțiile modernă și clasică. Secția reală nou creată s-a bucurat de un succes deosebit în comparație cu celelalte; în mare măsură succesul s-a datorat Gazetei Matematice. Numărul de pagini al revistei crește de la 16 – cât are primul număr –, la 24 la următoarele numere, apoi la 32 (în 1907) și mai apoi la 40 (în 1912). Dacă în primul an numărul de corespondenți a fost de 144, în 1912 ajunge la 410, iar în 1927 la 680.

Viața își continuă drumul ei Apare și prima mare problemă. Criza de la începutul secolului XX și curba lui *Haret* duc la încasarea tot mai greu a cotizațiilor pentru Gazeta Matematică. În 1904, depășit de evenimente, un profesor de matematică din Redacție propune desființarea Gazetei Matematice și împărțirea în părți egale a capitalului strâns, precum și a colecțiilor și cărților din Biblioteca Gazetei Matematice. Numai opoziția intransigentă a lui *Ion Ionescu* și a 2-3 redactori a împiedicat capitularea în fața greutăților.

Organizarea „patriarhală” a Gazetei făcea vulnerabil capitalul strâns cu atâta trudă, așa că în ultima zi din august 1909, la o ședință a Redacției ținută la via lui *Ion Ionescu*, la Valea Călugărească, s-a hotărât înființarea Societății Gazeta Matematică. O notiță de subsol pe coperta a doua a numărului 1 din anul XV (15 septembrie 1909 – 15 august 1910), anunța cititorii: „*Cu începere dela 1 septembrie 1909 Redacția Gazetei Matematice a fost transformată în Societate, pentru îndeplinirea unor forme legale. Principiile care ne-au călăuzit 14 ani în publicarea revistei rămân însă aceleași și pe viitor.*” Legea privind recunoașterea Societății Gazeta Matematică a fost votată de Adunarea Deputaților la 5 aprilie 1910 cu 61 bile albe și 3 negre. Senatul votează legea și Statutul Societății Gazeta Matematică la 27 noiembrie 1910 cu 45 bile albe și 1 neagră. *Ion Ionescu*, cu bonomie, face următoarea remarcă: „*Rezultatele acestor două voturi sunt foarte surprinzătoare, dacă ne gândim câtă lume este certată cu matematica încă de pe timpul când o învățau ca școlari!*” Regele *Carol I* promulgă legea privind recunoașterea Societății Gazeta Matematică prin Decretul Regal nr. 3798 din 18 Decembrie 1910.

Societatea Gazeta Matematică își începe activitatea cu 21 membri: prof. *Nicolae Abramescu*, ing. *Tancred Constantinescu*, ing. *Vasile Cristescu*, prof. *Anton Davidoglu*, ing. *Gheorghe Filipescu*, ing. *Niculae Georgescu*, ing. *Andrei Ioachimescu*, ing. *Ion Ionescu*, prof. *Traian Lalescu*, ing. *Ștefan Mirea*, ing. *Ion Moțoi*, prof. *Gheorghe Nicolaevici*, ing. *Nicolae Niculescu*, prof. *Dimitrie Pompeiu*, prof. *Constantin Popovici*, ing. *Mihail Roco*, ing. *Mihail Saligny*, prof. *Vasile Teodoreanu*, ing. *Ion Teodor*, prof. *Gheorghe Țițeica*, prof. *Constanța Zossima*. Așadar 12 ingineri, unii dintre ei fiind și profesori, de regulă la Școala de Poduri și 9 profesori, majoritatea la universitățile din București, Iași și Cluj. Societatea Gazeta Matematică nu a avut președinte, directori, secretari, consilii de administrație etc. Societatea a avut oameni.

Nu putem încheia această prezentare fără a menționa, pe lângă primii redactori ai Gazetei Matematice, cei din 1895, *Ion Ionescu*, *Vasile Cristescu* și *Andrei G. Ioachinescu*, pe câțiva dintre redactorii importanți ai primei perioade a Gazetei: *Gheorghe Țițeica*, devenit după 1900 redactor de bază, *Nicolae Abramescu* (1907), *Gheorghe Buicliu* și *Al. Roșu* (1910), *Ion Banciu* (1911), *Valeriu Alaci* (1915), *Teodor Angheluță* și *Mihai Ghermănescu* (1922), *Ion Linteș*, *Grigore Zapan*, *Petre Sergescu*, *Dan Barbilian*, *Nicolae Ciorănescu*, *Dumitru V. Ionescu*, *Miron Nicolescu*, *Constantin Ionescu – Bujor* (între 1925 - 1935), *Nicolae Mihăileanu*, *Gh. D. Simionescu*, *Alexandru Stoenescu*, *Gabriela Țițeica*, *Tiberiu Popoviciu*, *Constantin Ionescu-Țiu*, *Virgil Claudian*, *N. Georgescu – Roegen* (între 1935 - 1949).

Dintre toți membrii Societății, remarcăm, cu deosebire, figura luminoasă a lui *Ion Ionescu*, care a fost, vreme de 44 de ani, redactor activ, a fost profesorul de Poduri a 36 de serii de ingineri, cărora le cerea multă muncă și o disciplină de fier, neacceptând, sub niciun motiv, chiulul și abaterea de la normele odată stabilite. Rigiditatea caracterului său și severitatea cu care judeca lucrările elevilor nu excludeau bunătatea sufletească și o mare generozitate. A lăsat Societății Gazeta Matematică, prin testament, o bibliotecă matematică de 900 de volume și casa sa din Strada Răsuri nr. 25, unde să se înființeze o Casă de citire pentru elevii de liceu (care chiar a funcționat până în 1950, când a fost trecută abuziv în proprietatea statului). La moartea lui, întâmplată la 14 septembrie 1946, nu s-au ținut discursuri. Unul dintre colaboratori, *Gheorghe Buicliu*, i-a pus în sicriu ultimul număr al Gazetei (Nr. 1, vol. LII), apărut cu două zile înainte, pentru a se amesteca, în eternitate, țărâna omului cu cea a revistei... Pentru că *Ion Ionescu* a fost nu numai un „stâlp“ al Gazetei Matematice, a fost și sufletul ei.

Până în al 40-lea an al existenței Gazetei Matematice (deci până în 1935), ședințele redactorilor se țineau pe la birourile unde funcționau redactorii, sau pe la locuințele lor, sau pe la Societatea Politehnică. Așa se face că au fost ședințe la Iași, Bușteni, Govora, Adjud, Moroeni, Bazargic, Valea Călugărească. Cărțile și revistele primite în schimb sau pentru recenzii, depozitele de numere și de colecții s-au plimbat ani de-a rândul prin poduri, beciuri, spălătorii, unde se mototeleau, mucegăiau, se prăfuiau. Este de înțeles de ce la ședințele Redacției se discută tot mai des problema construirii unui local propriu pentru Gazeta Matematică. Primul pas concret l-a făcut redactorul fondator *N. Nicolescu*, care a dat în 1920 suma de 500 lei pentru fondul de construire a „Casei Gazeta Matematică“. În 1923,

T. Lalescu propune ing. *T. Constantinescu* – Director General al Căilor Ferate –, cedarea unei parcele dintr-un loc din apropierea Gării de Nord, pentru construirea Casei Gazeta Matematică. Consiliul de Miniștri și apoi Adunările Corpurilor Legiuitoare au validat propunerea; prin Decretul Regal nr. 3714 din 20 iulie, publicat în MO nr. 95/31.07.1923, Societatea Gazeta Matematică devine proprietar al terenului. Legea nr. 1332 din 4 aprilie, publicată în MO nr. 10/11.04.1924, ratifică Decretul Regal. Arhitectul *Victor Ștefănescu* face proiectul „Casei Gazeta Matematică”. După gestul deosebit al subsecretarului de stat de la Finanțe, *M. Manoilescu*, de a da Societății 1 milion de lei din fondurile culturale, dublând astfel sumele adunate, se constată că banii de care se dispune permit construirea parterului și a primului etaj din „Casa Gazeta Matematică”. Pentru construirea celorlalte 5 etaje se face un angajament de coproprietate cu „Casa Pensiilor a Tramvaielor Comunale București”. Construcția începe oficial la 27 octombrie 1933. În fundația localului, în zidul dinspre strada Pandele Țărășanu, a fost îngropat un pergament, pus într-un tub de sticlă și apoi într-unul de oțel, cu următorul conținut:

Societatea Gazeta Matematică

Astăzi, în Anul Mântuirii 1933, luna Octombrie, Ziua 27, în Timpul
DOMNIEI REGELUI CAROL II AL ROMÂNIEI

Pusu-s'a Temelia Acestei CASE DE SFAT a Așezământului pentru
Răspândirea și Înălțarea Învățăturilor Matematice din Țara Românească:
GAZETA MATEMATICĂ,

Așezământ Înființat Acum 39 de Ani sub DOMNIA REGELUI CAROL I,
A Doua Zi după Deschiderea Podului peste Dunăre la Cernavodă.

Temelia Așezatu-s'a pe locul Făcut DAR DE STĂPÂNIRE și întărit de
REGELE FERDINAND la 4 aprilie 1924,

DE FAȚĂ FIIND:

1. Întemeietorii Așezământului Rămași încă în viață
2. Diriguitorii Lui de Acum
3. Susținătorii Lui Mai Jos Iscăliți
4. Arhitectul Care a Închipuit Casa
5. Întreprinzătorul Care o Va Înăptui.

P.S.S. Preotul de la Biserica Sf. Vinerea Nouă, Care a Săvârșit Slujba Religioasă.

Dea Domnul în Această CASĂ DE SFAT să se plămădească în Veacul Veacurilor și să se Statornicească Faima Învățăturilor Matematice în Țara Românească.

Construcția este terminată în august 1934, inaugurarea având loc la 27 ianuarie 1935.

Anii 1948 și 1949 au fost foarte grei pentru Societatea Gazeta Matematică. Ședința din 21 februarie 1949 va fi ultima pentru Redacția Gazetei. Au existat câteva semne rău-vestitoare: cu puțin timp înainte de 1949, o serie de membri marcanți nu au mai apărut pe lista membrilor Societății, publicată anual în luna septembrie. Dăm câteva exemple:

Tancred Constantinescu, absolvent al Școlii Naționale de Poduri și Șosele, senator-liberal în 8 legislaturi, director general al C. F. R. (calitate în care aprobă dislocarea către Societate a terenului pe care se va construi Casa Gazeta Matematică), ministru al Industriei și Comerțului; este arestat în 1950 și moare la închisoarea din Sighet la 14 mai 1951.

Mihail Manoilescu, de 4 ori participant, ca elev, la Concursul Gazetei, absolvent șef de promoție în 1915 al Școlii Naționale de Poduri și Șosele, membru al Societății din 1926, ministru de externe în Guvernul *Gigurtu* (când va fi nevoit să semneze, din partea României, umilitorul Dictat de la Viena din 30 august 1940), este arestat de mai multe ori între 1944 și 1948 și va muri la Sighet în decembrie 1950. Familia a fost anunțată de moartea lui abia în 1958!

Bușilă Constantin, absolvent șef de promoție în 1900 al Școlii Naționale de Poduri și Șosele, membru al Societății din 1910, decan și prorector al Politehnicii bucureștene, ministru al Lucrărilor Publice al guvernului *Antonescu*; este condamnat de Tribunalul Poporului la 10 ani de închisoare și va muri la Penitenciarul de la Aiud la 3 februarie 1950.

Gheorghe Potopeanu, membru al Societății din 1930, general de divizie, guvernator al Transnistriei după 1941, ministru al Economiei Naționale și al Finanțelor în guvernele *Antonescu* și *Sănătescu*, arestat în mai multe rânduri între 1944 și 1957, eliberat prin grațiere, în 1966; va muri la puțin timp după aceea.

Gheorghe Liteanu, membru al Societății din 1921, general de corp de armată, șef de stat major al Armatei, subsecretar de stat al guvernului *Sănătescu*.

Victor Vâlcovici, profesor universitar, membru al Societății din 1935, primul mare mecanician român, membru al Academiei Române din 1965.

Nicolae Malaxa, membru al Societății din 1934, mare industriaș, a construit prima locomotivă cu abur pur românească; părăsește țara în 1949 și moare la New Jersey (S.U.A.) în 1965.

În anul 1950, localul Societății din Calea Griviței nr. 158 construit cu atâta trudă, este evacuat. Acad. *Radu Voinea*, tânăr asistent pe atunci, asistă cum cărțile bibliotecii erau aruncate de la etajul întâi direct într-un camion parcat pe trotuar. Casa lui *Ion Ionescu* din Strada Răsuri nr. 25, lăsată moștenire Societății, în care funcționa o Casă de citire cu bibliotecă (conform dorinței testamentare a donatorului), va avea aceeași soartă.

Constantin Ionescu-Țiu, custodele bibliotecii și administratorul Casei va fi evacuat și el. Ambele imobile vor fi înțesate cu chiriași.

Gazeta Matematică în perioada de după 1949

În primăvara lui 1949, Prezidiul Academiei Republicii Populare Române hotărăște desființarea Societății Române de Științe; secțiile de matematică și fizică ale ei, reunite cu Societatea Gazeta Matematică vor forma Societatea de Științe Matematice și Fizice (S.S.M.F.). Gazeta Matematică pe anul 1948/49 a apărut cu numai 9 numere; numerele 10-11-12 ale revistei au fost suspendate. La 30 mai 1949 are loc ședința de constituire a SSMF. *Gazeta Matematică* a fost transformată în *Gazeta Matematică și Fizică*, cu obiectivele plasate spre profesori, ingineri și parțial spre cercetători. Pentru elevi este înființată în 1950, *Revista de Matematică și Fizică*. Începând din 1954, aceste două reviste primesc noi titluri: *Gazeta Matematică și Fizică seria A*, pentru profesori, respectiv *Gazeta Matematică și Fizică seria B*, pentru elevi. În 1964, la Conferința pe țară a SSMF din 6-7 ianuarie, se hotărăște încetarea activității SSMF și constituirea a două Societăți distincte: Societatea de Științe Matematice și Societatea de Științe Fizice și Chimice. În consecință, cele două gazete se transformă și ele, *Gazeta Matematică seria A*, pentru profesori și *Gazeta Matematică seria B*, pentru elevi. În anul 1974, *Gazeta Matematică* seria A își încetează apariția; *Gazeta Matematică* seria B continuă sub titlul *Gazeta Matematică* având subtitlurile „*Publicație lunară pentru tineret*“ (până în 1998) și „*Revistă de cultură matematică pentru tineret*“ (din 1999). *Gazeta Matematică* pentru profesori își reia apariția în 1980 cu subtitlurile „*Perfecționare metodică și metodologică în matematică și informatică*“ (până în 1997), „*Seria pentru informare științifică și perfecționare metodică*“ (în 1998), „*Revistă de cultură matematică*“ (din 1999 până în 2001), „*Seria A*“ (din 2002 până în februarie 2006) și „*Seria A Revistă de cultură matematică*“ (din martie 2006).

Pe de altă parte, începând din 1953, apare o ediție în limba maghiară *Matematikai es Fizikai Lápok*, cu un colectiv redacțional propriu pentru traducerea din limba română în limba maghiară și controlul științific al materialului publicat. Din 1964, această revistă urmează linia Gazetei Matematice seria B, respectiv publicație lunară pentru tineret, apărând sub titlul *Matematikai Lápok*. În 1997, la cererea subredacției din Cluj-Napoca a revistei *Matematikai Lápok* revista este suspendată pe termen nedefinit; patrimoniul subredacției este donat, de către SSMR, Asociației culturale „Rado Ferenc“, care va edita în limba maghiară noua revistă de matematică *Matlap*.

În perioada 1950 – 2008, la *Gazeta Matematică* Seria B, au funcționat ca redactori șefi *Osiás Sacter* (1956 – 1968), *Constantin Ionescu-Țiu* (1968 – 1974), *Liviu Pârșan* (1974 – 1975), *Eliferie Rogai* (1976 – 1980), acad. *Nicolae Teodorescu* (1980 – 1995, cu delegație), *Marcel Țena* (1996 și în prezent), iar ca redactori și redactori principali *Constantin Ionescu-Țiu*, *Liviu Pârșan*, *Ilie Iliescu*, *Virgil Șerban*, *Dumitru Bătinețu-Giurgiu*, *Iulica Georgescu*, *Liliana Balaci*, *Marcel Țena*, *Alexandru Constantinescu*, *Marian Andronache*, *Dinu Șerbănescu*.

La *Gazeta Matematică* seria A, menționăm ca redactori șefi pe *Abraham Hollinger* (1954-1968), *Dumitru Ogrzeanu* (1969-1970), *Grigore Bănescu* (1970 - 1974), *Dan Radu* (1996 – 2011), iar ca redactori pe *Dan Radu* și *Ilie Iliescu*.

În prezent, colectivul redacțional al *Gazetei Matematice* seria B, este format din *Marcel Țena* (redactor șef), *Marian Andronache*, *Ion Cicu*, *Dinu Șerbănescu*, *Mihail Bălună* (secretar general de redacție), iar al *Gazetei Matematice* seria A din *Radu Gologan* (coordonator), *Cornel Băețica* (redactor șef), *Nicu Beli* (editor al rubricii de probleme).

Conținutul Gazetei Matematice

În forma inițială, *Gazeta Matematică* a apărut până în anul 1949. În cei 54 de ani de apariție, cele 54 volume au în total 25 764 de pagini de matematică, fără a socoti și suplimentele recreative sau Suplimentul cu exerciții. Materialele publicate erau împărțite pe rubrici: Articole, Note matematice, Probleme propuse și probleme rezolvate, Exerciții, Chestiuni de examen, Bibliografie, Necrologuri, Cereri, Diverse. Din când în când apărea un Supliment, de 4 pagini, care cuprindea recreații matematice. Începând cu octombrie 1934, la propunerea profesorului *Ovidiu Țino*, a apărut revista anexă, cu 9 fascicole pe an – *Suplimentul cu exerciții al Gazetei Matematice*, axat pe programa școlară a învățământului mediu și în care se punea un accent mai mare pe latura pedagogică. În perioada 1895-1949 în *Gazeta Matematică* s-au publicat 1 037 articole și note, au fost propuse 6 645 probleme dintre care 5 279 primiseră soluții complete în paginile ei.

În primii ani de după 1950, materialele publicate în *Gazeta* pentru profesori erau împărțite pe rubrici: Editorial, Studii și note, Învățământ,

Viața Societății, Viața Științifică, Figuri de matematicieni, Spicuri, Cronică, Recenzii-bibliografie, Date astronomice, Probleme rezolvate, Probleme propuse, Probleme de concurs etc. Gazeta pentru elevi avea rubrici de tipul: Editorial, Articole, Note matematice, Chestiuni de examen, Probleme propuse și rezolvate, Pentru cercurile de elevi, Rubrica rezolvitorilor de probleme etc. De-a lungul anilor, unele din aceste rubrici au dispărut, altele s-au dezvoltat mult, apărând și rubrici noi.

Sediul Gazetei Matematice

Așa cum spuneam mai sus, până în al 40-lea an al existenței Gazetei Matematice (deci până în 1935), ședințele redactorilor se țineau pe la birourile unde funcționau aceștia, sau pe la locuințele lor, sau pe la Societatea Politehnică. După inaugurarea Casei Gazeta Matematică până în anul 1949, sediul Gazetei Matematice a fost în acest imobil din Calea Griviței, nr. 158. În perioada 1950-1952, Gazeta Matematică a funcționat pe Bd. 6 Martie nr. 69, în perioada 1952-1954 pe str. Dionisie Lupu, în vara lui 1954 pe str. Spiru Haret nr. 6, iar din 1954 până astăzi redacția Gazetei Matematice ocupă două camere în localul Facultății de Matematică și Informatică a Universității din București, str. Academiei nr. 14.

Concursurile Gazetei Matematice

De la înființarea sa, Gazeta Matematică s-a implicat în organizarea și realizarea concursurilor de matematică. Primul concurs organizat de Gazeta Matematică are loc în 1902 (numele sponsorului, ing. *D. Capriel*, s-a aflat abia peste 7 ani). Concursurile din anii 1902 și 1904 (în 1903 nu s-a ținut concurs), au fost prin corespondență, fiind premiați corespondenții cu activitate de rezolvitori deosebită. Primul premiu este obținut de *Ovidiu Țino* și *A. M. Tănăsescu*, în 1902, respectiv *D. Năsturaș* în 1904. În anii 1905-1908, concursul se ține în mai multe centre din țară, urmând ca, începând cu 1909, să se țină, centralizat, la București, după o prealabilă selecție a candidaților. De regulă, proba scrisă se desfășura în localul Școlii Naționale de Poduri și Șosele, iar cea orală la Universitate, unde candidații trebuiau să facă dovada cunoștințelor în fața unei săli arhipline de colegi și . . . de părinți! Concurenții primeau din partea Ministerului Lucrărilor Publice, bilete gratuite pe C.F.R., pentru a li se facilita participarea la concurs.

Dintre premianții Gazetei, din această perioadă, menționăm pe *Dan Barbilian*, *Petre Sergescu*, *Șerban Gheorghiu* (1912), *Miron Nicolescu* (1921), *Nicolae Ciorănescu* (1922), *Grigore Moisil* (1923), *Tiberiu Popoviciu* (1923, 1924), *Traian Angelescu* (1924).

La concurs participau în medie 40-50 de elevi, dintre care un număr de 8-12 elevi primeau premiu. Concursul se desfășura în a doua săptămână a vacanței de Paște. Nu s-a ținut în anii 1917-1920, din cauza războiului, în anii 1930-1932, din lipsă de candidați (o nefericită reformă a desființat secția reală

a liceului), în 1940, din interdicția politică a Ministerului Învățământului și în 1944 din cauza războiului.

În anul 1949 concursul a fost sistat. Apar, în 1950, olimpiadele de matematică ale elevilor, structurate pe clase și etape.

În anul 1959, la inițiativa României, s-a desfășurat la București și Brașov prima Olimpiadă Internațională de Matematică (OIM), la care au participat 5 țări (socialiste). Cu timpul, aria s-a extins, în prezent, numărul țărilor participante la OIM depășind cu mult 100. România a fost gazdă la 4 dintre acestea și va mai fi în 2018, când se vor aniversa 100 de ani de la Marea Unire.

Concursul Gazetei Matematice se reia în anul 1980, la inițiativa acad. *Nicolae Teodorescu*, sub numele de *Concursul Anual al Rezolvitorilor*, la început pentru elevii de liceu, mai apoi, din 1988 și pentru elevii din gimnaziu. În Gazetă, apare o rubrică nouă: probleme pentru concurs. Din anul 2010, concursul poartă numele de *Concursul Gazeta Matematică și Viitorii Olimpici*, fiind organizat împreună cu Intuitext, la Câmpulung Muscel, județul Argeș.

Festivități - Serbări ale membrilor și colaboratorilor Gazetei Matematice

Un rol important în menținerea atmosferei, cu totul deosebită, de la Gazeta Matematică l-au avut și întâlnirile cu diverse ocazii a membrilor și colaboratorilor Gazetei. La 17 mai 1909, a avut loc primul banchet al membrilor și colaboratorilor Gazetei Matematice; clipe de aducere aminte a celor 13 ani, 8 luni și 2 zile de la apariția Gazetei (președintele serbării a fost *Anghel Saligny* – pe atunci președintele Academiei Române). Sărbătorirea a 30 de ani de la apariția Gazetei are loc în seara zilei de 12 septembrie 1925 (au fost prezenți 37 de membri și corespondenți).

Festivitățile de sărbătorire a 40 de ani de la apariția Gazetei au fost deosebite: dimineața are loc o ședință solemnă cu participarea regelui *Carol al II-lea*, la amiază o sedință festivă la Școala Politehnică și seara o masă festivă cu 100 de persoane. Din lectura volumului jubiliar tipărit cu această ocazie ne dăm seama de rolul pe care l-a avut Gazeta Matematică în formarea și dezvoltarea școlii matematice românești, în primele decenii ale secolului al XX-lea.

Programul serbării semicentenarului Gazetei Matematice a fost publicat în nr. 2 al volumului 51. Pentru acele vremuri, festivitățile au fost deosebite; printre altele ministrul Educației Naționale, *Ștefan Voitec*, a decis ca „*ora a treia de curs de la toate școlile din țară să fie consacrată matematicii românești*“ și a pus „*la dispoziția conducerii revistei, un prim fond de un million de lei*“. Tot surprinzător de bine pentru acele vremuri, s-au desfășurat festivitățile de sărbătorire a 70 de ani de Gazetă Matematică. Festivitățile

de sărbătorire a 85 și 90 de ani de Gazetă Matematică au fost modeste; 75 de ani de Gazetă a fost doar pomenit în grupuri restrânse.

Centenarul Gazetei Matematice a fost sărbătorit pe tot parcursul anului școlar 1994/95 precum și în toamna anului 1995; au fost tipărite: Afișul jubiliar, Diploma jubiliară, Timbrul jubiliar și Ștampila jubiliară. În prezența a circa 200 de personae din toată țara, s-a ținut Adunarea jubiliară la care s-au înmănat medalii și diploma jubiliară. Numărul 9/septembrie 1995 a fost dedicat Centenarului Gazetei Matematice.

Gala festivă – 110 ani ai Gazetei Matematice s-a desfășurat sâmbătă, 8 octombrie 2005 în Amfiteatrul Heliade Rădulescu al Bibliotecii Academiei Române, atunci când Gazetei i s-a conferit „Ordinul Meritul Cultural“ în grad de ofițer, conferindu-se Diploma „110 ani de apariție neîntreruptă a Gazetei Matematice“ și „Medalia jubiliară“ unui număr de 300 de persoane.

Aprecieri ale revistei Gazeta Matematică

La Expoziția din toamna anului 1903, organizată la București de Asociația pentru Înaintarea și Răspândirea Științelor în România, pe baza procesului-verbal încheiat la 30 octombrie 1903 de *David Emmanuel* și *Ermil Pangrati*, raportori ai expoziției, juriul a hotărât în unanimitate „*Să se acorde Medalia de Aur (cea mai înaltă recompensă) revistei Gazeta Matematică, publicațiune ajunsă în al IX-lea an de aparițiune (1895-1903). ...*“ Cu această ocazie, ministrul Educației Naționale, *Spiru Haret*, aprobă un fond destinat abonării la Gazeta Matematică a 20 de licee din țară.

La Gala festivă – 110 ani ai Gazetei Matematice, care a avut loc în amfiteatrul Heliade Rădulescu al Bibliotecii Academiei Române în data de 8 octombrie 2005, Gazetei Matematice i s-a conferit „Ordinul Meritul Cultural“ în grad de Ofițer, categoria H, cercetare științifică, pentru contribuția deosebită la promovarea învățământului și cercetării aprofundate a științelor matematice.

Gazeta Matematică a învins vremurile! Ea a atras în jurul său tineri care apoi au devenit personalități marcante ale vieții științifice.

Încheiem cu frumoasele cuvinte ale acad. *Nicolae Teodorescu* și *Bucur B. Ionescu* la aniversarea a 100 de ani de Gazetă Matematică: „*Gazeta Matematică nu-i a noastră! Am primit-o de la strămoși s-o păstrăm, s-o cinștim și s-o dăm mai departe, celor ce le aparține: urmașii urmașilor noștri.*“ (vezi [3]).

BIBLIOGRAFIE

- [1] F. Diac, M. Trifu, C. Chiteș, *Școala matematică românească de-a lungul timpului*, Editura Oscar Print, București, 2010.
- [2] D. I. Duca, *O istorie care merită să fie cunoscută. Gazeta Matematică și Societatea de Științe Matematice din România*, Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2015.
- [3] N. Teodorescu și B. B. Ionescu, *Aniversare. Gazeta Matematică împlinește 100 de ani*, Gazeta Matematică, publicație lunară pentru tineret, C (1995), nr. 9, pp. 385-392.
- [4] Colecția *Gazeta Matematică (1895-2015)*.